

ΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ ΤΗΣ ΚΑΙΝΗΣ ΔΙΑΘΗΚΗΣ
ΩΣ ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΗ ΑΡΧΗ
ΣΤΟ ΕΞΗΓΗΤΙΚΟ ΕΡΓΟ
ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ

Υ Π Ο

ΠΑΝ. ΧΡ. ΑΝΔΡΙΟΠΟΥΛΟΥ

Ἀναπλ. Καθηγητοῦ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ¹

Ὁ Ἰωάννης Χρυσόστομος (344/354-407), τὸν ὁποῖο ἡ Ὀρθόδοξος Καθολικὴ Ἐκκλησία ἀναγνωρίζει ὡς οἰκουμενικὸ διδάσκαλο καὶ ἡ Ρωμαιοκαθολικὴ Ἐκκλησία ἔχει ἀνακηρύξει διδάσκαλο τῆς Ἐκκλησίας, εἶναι ἕνας ἀπὸ τοὺς πολυγραφότερους καὶ ἐπιφανέστερους ἄνδρες τῆς παγκόσμιας γραμματείας. Εἶναι εὐτύχημα ὅτι διασώθηκε τὸ πλεῖστον τῆς συγγραφικῆς του παραγωγῆς². Αὐτὸ ὀφείλεται τόσο στὸ μέγεθος καὶ τὴ γοητεία τῆς προσωπικότητάς του, ὅσο καὶ στὴν ἐξαιρετικὴ ποιότητα τῶν ἔργων του³.

Τὰ πλεῖστα ἀπὸ τὰ ἔργα τοῦ Χρυσοστόμου εἶναι ἐξηγητικὲς ὁμιλίαι — 700 περίπου —, στὰ βιβλία τῆς Παλαιᾶς καὶ τῆς Καινῆς Διαθήκης.

1. Γιά τὸν Ἰωάννη Χρυσόστομο ὡς ἐρμηνευτὴ τῆς ἀγ. Γραφῆς βλ. Altaner B., *Patrologie*, Herder Freiburg-Basel-Wien 1963, σελ. 391 ἐξ.· Θεοδώρου Α., Ἡ ἐπίδρασις τῆς ἐλληνικῆς σκέψεως ἐπὶ τῶν Θεολογικῶν Σχολῶν τῆς Ἀλεξανδρείας καὶ Ἀντιοχείας, Ἀθῆναι 1983, σελ. 273 ἐξ.· 335 ἐξ.· Haidacher S., *Die Lehre Johannes Chrysostomus über die Schriftinspiration*, Salzburg 1897· Κρικιῶν Θ. Χρ., *Εἰσαγωγή*, στί: Ἰωάννου Χρυσοστόμου ἅπαντα τὰ ἔργα, τόμ. 15, Πατερικαὶ ἐκδόσεις «Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς», Θεσσαλονίκη 1983, σελ. 1-13· Moisescu I., *Holy Scripture and its Interpretation in the Works of St. John Chrysostom*, στί: *Candela* 50/51 (1939/41), σελ. 116-238· Οἰκονόμου Β. Ἡ., *Εἰσαγωγή εἰς τὴν ἐρμηνείαν τῆς Γενέσεως ὑπὸ τοῦ ἀγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου*, Ἀνάτυπον ἐκ τῆς σειρᾶς «Ἄπαντα τῶν ἁγίων Πατέρων» (Ἱεροῦ Χρυσοστόμου ἔργα, τόμ. 41), Ἀθῆναι 1974· Quasten Johannes, *Patrology*, Vol. III, Utrecht/Antwerp 1963, σελ. 433 ἐξ.· Rathai O., *Johannes Chrysostomus als Exeget*, στί: *Pastor Bonus* 30 (1918), σελ. 342-351· Τζωρτζάτου Β., Ἡ περὶ τῶν Ἁγίων Γραφῶν διδασκαλία Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, Ἐν Ἀθήναις 1965· Χρήστου Κ.Π., *Εἰσαγωγή*, στί: Ἰωάννου Χρυσοστόμου ἅπαντα τὰ ἔργα, τόμ. 1, Πατερικαὶ ἐκδόσεις «Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς», Θεσσαλονίκη 1984, σελ. 9-46.

2. Βλ. Π.Κ. Χρήστου, *Πατέρες καὶ Θεολόγοι τοῦ Χριστιανισμοῦ*, Θεσσαλονίκη 1971, σελ. 212. Πρβλ. Β. Altaner, ὁ.π.π., σελ. 289 ἐξ.· S. Quasten, ὁ.π.π. σελ. 429.

3. Βλ. J. Quasten, ὁ.π.π.

Καταγράφονταν, ἐνῶ ἐξεφωνοῦντο, ἀπὸ ταχυγράφους, ἐπεθεωροῦντο συνήθως ἀπὸ τὸν ἴδιο καὶ ἐδίδοντο ἔπειτα στὴ δημοσιότητα⁴.

Ἀπὸ τὶς ἐξηγητικὲς ὁμιλίες τοῦ στα βιβλία τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης διασώθηκαν: 1) Δύο σειρὲς ὁμιλιῶν στὸ βιβλίον τῆς Γενέσεως, 2) Μία σειρά ὁμιλιῶν σὲ 58 ἐπιλεγμένους Ψαλμούς, 3) Ἐξὶ ὁμιλίες στὸ 6ο κεφ. τοῦ Ἡσαίου. Οἱ πέντε λόγοι «Περὶ Ἄννης» καὶ οἱ τρεῖς ὁμιλίες «Περὶ Δαυὶδ καὶ Σαοῦλ» ἐξηγοῦν μερικὰ κεφ. τῶν βιβλίων τῶν Βασιλειῶν, ἐνῶ οἱ δυὸ ὁμιλίες «Περὶ τῆς ἀσφαλείας τῶν προφητειῶν» ἀναφέρονται στὰ προφητικὰ βιβλία γενικὰ⁵.

Ἀπὸ τὶς ἐξηγητικὲς ὁμιλίες στὰ βιβλία τῆς Κ.Δ. διασώθηκαν: 1) Ἐνενήντα ὁμιλίες στὸ κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγέλιον, 2) Ἑπτὰ ὁμιλίες στὸ Λουκ. 16,19-31, 3) Ὁγδόντα ὀκτῶ ὁμιλίες στὸ κατὰ Ἱωάννην Εὐαγγέλιον, 4) πενήντα πέντε ὁμιλίες στὶς Πράξεις Ἀποστόλων⁶. 5) Οἱ μισὲς σχεδὸν ἀπὸ τὶς σωζόμενες ὁμιλίες τοῦ Χρυσοστόμου εἶναι ἀφιερωμένες στὴν ἐξήγηση τῶν Ἐπιστολῶν τοῦ Ἀπ. Παύλου, τοῦ ὁποῦ ὑπῆρξε ἐνθουσιώδης θαυμαστής⁷, ἀλλὰ καὶ πνευματικὰ συγγενής⁸. Ὁ Χρυσόστομος ἐξήγησε ὅλες τὶς Ἐπιστολὰς τοῦ Παύλου σὲ πραγματικὰ μεγαλειώδεις ὁμιλίες⁹. Οἱ 32 ὁμιλίες τοῦ στὴν πρὸς Ρωμαίους Ἐπιστολὴν εἶναι τὸ καλύτερο ἐξηγητικὸ ἔργο τοῦ Χρυσοστόμου. Εἶναι ἐπίσης τὸ καλύτερο πατερικὸ ὑπόμνημα στὴν Ἐπιστολὴ αὐτή¹⁰. Ὁ Ἰσιδώρος ὁ Πηλουσιώτης ἔγραψε γι' αὐτό: «Οἶμαι, καὶ μὴ τις με πρὸς χάριν λέγειν νομιζέτω, ὅτι εἰ Παῦλος ὁ θεσπέσιος Ἀττικὴν εἴληφε γλῶτταν, ὥστε ἑαυτὸν ἐρμηνεῦσαι, οὐκ ἂν ἄλλως ἤρμηνευσεν, ἢ ὡς ὁ προειρημένος αἰόδιμος ἀνὴρ»¹¹. Τὸ ὑπόμνημα τοῦ Χρυσοστόμου στὴν πρὸς Γαλάτας Ἐπιστολὴν σώζεται μὲ τὴ μορφή ἐνὸς συγχρόνου ὑπομνήματος¹².

Κανένας Πατέρας τῆς Ἐκκλησίας δὲν ἔχει ἐρμηνεύσει τὰ ἱερὰ κείμενα

4. Βλ. Altaner, ὁ.π.π., σελ. 291· Χρήστου, ὁ.π.π., σελ. 213. Ἡ χειρόγραφη παράδοση τῶν ὁμιλιῶν αὐτῶν εἶναι πλουσιότερη καὶ καλύτερη ἀπὸ ἐκείνη τῶν ἄλλων ἔργων του, «for the reason that the Typica or liturgical manuals, which indicate how the services are to be recited during the ecclesiastical year, prescribe the reading of these homilies for the countless monasteries of the Byzantine Church during Lent and the Paschal season», J. Quasten, ὁ.π.π., σελ. 433.

5. Βλ. περισσότερα J. Quasten, ὁ.π.π., σελ. 434 ἐξ.

6. Βλ. περισσότερα ὁ.π.π., σελ. 436 ἐξ.

7. Βλ. τὶς 7 ἐγκωμιαστικὲς ὁμιλίες τοῦ Χρυσοστόμου «Εἰς τὸν ἅγιον Ἀπόστολον Παῦλον», P.G. 50, 473-514.

8. Βλ. B. Altaner, ὁ.π.π., σ. 291· J. Quasten, ὁ.π.π., σ. 441.

9. Βλ. B. Altaner, ὁ.π.π.

10. Βλ. J. Quasten, ὁ.π.π., σελ. 442.

11. Βλ. Ἰσιδώρου τοῦ Πηλουσιώτου, Ἐπιστ. Βιβλ. Ε', Ἐπιστ. λβ', P.G. 78, 1348 Α.

12. Βλ. J. Quasten, ὁ.π.π., σελ. 446.

τόσο βαθιά και ἐξονυχιστικά και ταυτόχρονα τόσο πρακτικά ὅσο ὁ Χρυσόστομος. Οἱ ὁμιλίες του διαβάζονται ἀκόμη και σήμερα ὄχι μόνο με μεγάλη εὐχαρίστηση, ἀλλὰ συχνά, καθαρὰ ἐξηγητικά θεωρούμενες, και με πλήρη ἀποδοχή, πράγμα πὸ δὲν μπορεῖ κανεὶς νὰ πεῖ πάντοτε γιὰ τὶς ὁμιλίες τῶν ἄλλων Πατέρων, τοῦ Αὐγουστίνου συμπεριλαμβανομένου¹³. «Κανεὶς ἐρμηνευτὴς δὲν ἐπέτυχε νὰ συνδυάσῃ τόσον ἀρμονικῶς ὑγιᾶ σκέψιν, ἀκριβῆ κατανόησιν τῶν γραφικῶν κειμένων και μεταφορὰν εἰς ὄλους τοὺς τομεῖς τοῦ βίου»¹⁴.

Ὅλες οἱ ὁμιλίες τῶν Χρυσοστόμου, πὸ ἦταν πρωτίστως πνευματικὸς πατέρας και κήρυκας¹⁵, διαιροῦνται σὲ δύο μέρη. Ὅποιοδῆποτε και ἂν εἶναι τὸ κύριο θέμα τῆς ὁμιλίας του, ἐρμηνευτικὸ, ἑορταστικὸ, ἀκόμα και δογματικὸ, στὸ δεύτερο μέρος ἀναπτύσσει θέμα ἠθικὸ ἢ πρακτικὸ, ὅπως κάνει ὁ Ἅπ. Παῦλος στὶς Ἐπιστολές του. Ἐδῶ ἔχει τὸ λόγο ὁ πνευματικὸς πατέρας πὸ ἀγωνιᾷ γιὰ τὴν πνευματικὴ προκοπὴ τῶν πιστῶν, θέλει νὰ ἀνακόψῃ τὴν ἐκκοσμίκευση τῆς Ἐκκλησίας και νὰ διαποτίσει τὴν κοινωνία με τὸ πνεῦμα τῆς ἀγιότητος και τῆς ἐμπρακτοῦς χριστιανικῆς ἀγάπης¹⁶.

Δὲν πρέπει ὅμως νὰ λησμονοῦμε τὸ γενικὸ ἱστορικὸ κανόνα, σύμφωνα με τὸν ὁποῖο και οἱ μεγάλες ἱστορικὲς προσωπικότητες εἶναι παιδιὰ τῆς ἐποχῆς τους και πρέπει νὰ κρίνονται ὡς τέτοια¹⁷. «Βεβαίως και ἐν τοῖς λόγοις» τοῦ Χρυσοστόμου «παρατηροῦνται τρωτά, ὡς και εἰς πάντα τὰ ἀνθρώπινα ἔργα, και ἡ ὑπερβολικὴ ἐνίοτε μακρολογία, αἱ ἐπαναλήψεις, αἱ συχναὶ παρεκβάσεις, ἡ κατάχρησις διαλεκτικῆς δὲν δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ἢ ὡς ἀναντίρρητα μειονεκτήματα»¹⁸.

13. Βλ. Β. Altaner, ὁ.π.π., σελ. 291. Πρβλ. J. Quasten, ὁ.π.π., σελ. 433.

14. Βλ. Π. Κ. Χρήστου, ὁ.π.π., σελ. 214.

15. Βλ. Β. Altaner, ὁ.π.π., σελ. 289. Πρβλ. J. Quasten, ὁ.π.π., σελ. 433.

16. Βλ. Π. Κ. Χρήστου, ὁ.π.π.

17. Βλ. Δ. Σ. Μπαλάνου, Πατρολογία, ἐν Ἀθήναις 1930, σελ. 375.

18. Βλ. ὁ.π.π., σελ. 374.

Α. Η ΣΧΕΤΙΚΗ ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΑΓ. ΓΡΑΦΗΣ.

Πρωταρχικὴ καὶ θεμελιώδης εἶναι, κατὰ τὸ Χρυσόστομο, ἡ ἀποκάλυψη τοῦ Θεοῦ στὸν ἄνθρωπο μὲ σκοπὸ τὴ θεογνωσία.

Ἐπισημαίνεται ὁ ἀρχαιοτάτος «τρόπος θεογνωσίας» ὑπῆρξε ὁ «διὰ πραγμάτων», ὁ «διὰ τῆς κτίσεως»¹, ὅπως διδάσκει ἡ ἴδια ἡ ἀγ. Γραφή². Πρὶν δοθοῦν οἱ Γραφεὶς «τὰ καθ' ἡμᾶς ὠκονόμησεν ὁ Θεὸς» καὶ «διὰ τῆς κτίσεως» ἐπαιδαγώγησε τὸ ἀνθρώπινο γένος. Ἔθεσε τὸν οὐρανὸ ὡς βιβλίον «μέγιστον», «χρησίσιμον», πολὺ ἀνώτερο ἀπὸ ὅσα διδάσκονται, γιὰ ὅλους γενικὰ τοὺς κατοικοῦντες τῆς γῆς, γιὰ τοὺς σοφοὺς καὶ τοὺς ἀπλοῦς, τοὺς πλοῦσιους καὶ τοὺς φτωχοὺς³.

Τὴν πρόνοια τοῦ Θεοῦ γιὰ τὸν ἄνθρωπο φανερώνει καὶ τὸ γεγονός ὅτι «ἐξ ἀρχῆς», ὅταν τὸν δημιούργησε, ἔθεσε μέσα του «νόμον φυσικόν», τὴ συνείδηση δηλ., μὲ τὴν ὁποία τὸν ἔκαμε ἱκανὸ νὰ διδαχθεῖ μόνος του τὰ καλὰ καὶ τὰ κακά⁴.

Δὲν μηδενίζεται ὁμῶς ἡ χρησιμότητα τῶν ἀγ. Γραφῶν; Ἄν ἦσαν κάτι τὸ πραγματικὰ χρήσιμο, «ἐξ ἀρχῆς ἔδει δοθῆναι· εἰ δὲ ἀχρηστον ἦν, οὐδὲ μετὰ ταῦτα δοθῆναι ἐχρῆν». Ὁ συλλογισμὸς αὐτὸς εἶναι «έωλος», παρατηρεῖ ὁ Χρυσόστομος, γιατί εἶναι φανερό πὼς κάτι ποῦ ἔγινε ἀργότερα χρήσιμο, δὲν θὰ ἔπρεπε νὰ δοθεῖ ὁπωσδήποτε «ἐξ ἀρχῆς», καὶ κάτι ποῦ δόθηκε «παρὰ τὴν ἀρχὴν» ὡς χρήσιμο «τοῦτο πάντως ὀφείλει καὶ μετὰ ταῦτα μένειν». Τὸ γάλα, ἐξηγεῖ ὁ Χρυσόστομος, εἶναι χρήσιμο, ἀλλὰ δίνεται μόνο στὰ παιδιὰ. Καὶ ἡ στέρεη τροφή εἶναι χρήσιμη, ἀλλὰ κανεὶς δὲν μᾶς τὴν δίνει «ἐν ἀρχῇ», μὰ ὅταν βγοῦμε ἀπὸ τὴν παιδικὴ ἡλικία καὶ μένει χρήσιμη ὅσο ζοῦμε. «Τί οὖν αἱ Γραφαί, φησίν, οὐκ εἰσὶ χρήσιμοι; Χρησιμώταται μὲν οὖν καὶ ἀναγκασιόταται»⁵.

Ἡ ἀμαρτία καὶ ἡ φθορὰ τοῦ ἀνθρώπου καθιστοῦν χρησιμώτατη καὶ

1. Βλ. εἰς τοὺς Ἀνδριάντας, ὁμ. θ', Ρ.Γ. 49,105. Πρβλ. ὁμ. ζ', Ρ.Γ. 49,112 ἐξ. ὁμ. β', Ρ.Γ. 49,128 ἐξ., 131.

2. Ὁ Χρυσόστομος παραπέμπει στὰ χωρία Ψαλμ. 18,2 ἐξ. 23,2· 101,26 ἐξ. 103,24· 135,6· 148,4· Σοφ. Σολ. 13,5· Ἠσ. 40,22· Ρωμ. 1,18 ἐξ. Βλ. ὁμ. π. ὁμ. θ', Ρ.Γ. 49,105 ἐξ. ὁμ. ι', Ρ.Γ. 49,112 ἐξ. ὁμ. β', Ρ.Γ. 49,128 ἐξ.

3. Βλ. ὁμ. π., ὁμ. ι', Ρ.Γ. 49,112. Πρβλ. ὁμ. ια', Ρ.Γ. 49,105 ἐξ.

4. Βλ. ὁμ. π., ὁμ. β', Ρ.Γ. 49,131. Πρβλ. Ρ.Γ. 49,132 καὶ ὁμ. ιγ', Ρ.Γ. 49,139 ἐξ.

5. Βλ. ὁμ. π., ὁμ. θ', Ρ.Γ. 49, 105.

ἀναγκαιότατη τῇ Γραφῇ. Στὸ Νῶε, στὸν Ἀβραάμ καὶ στοὺς ἀπογόνους του, στὸν Ἰῶβ καὶ στὸ Μωυσῆ «οὐ διὰ γραμμάτων διελέγετο» ὁ Θεός, «ἀλλ' αὐτὸς δι' ἑαυτοῦ, καθαρὰν εὐρίσκων αὐτῶν τὴν διάνοιαν». Ἐπειδὴ ὅμως ὁ λαὸς τῶν Ἑβραίων «εἰς αὐτὸν τῆς κακίας ἐνέπεσε τὸν πυθμένα», δόθηκαν σ' αὐτὸν «γράμματα καὶ πλάκες, καὶ ἡ διὰ τούτων ὑπόμνησις». Ἀλλὰ καὶ στοὺς Ἀποστόλους δὲν ἔδωσε κάτι γραπτὸ ὁ Θεός, «ἀλλ' ἀντὶ γραμμάτων τὴν τοῦ Πνεύματος ἐπηγγείλατο δώσειν χάριν», τὴν ὁποῖαν ἔλαβαν τὴν Πεντηκοστή. «Ὅτι αὐτὸ εἶναι τὸ «πολλὸ ἄμεινον»⁶ τὸ εἶχε πεῖ ἤδη ὁ Θεὸς διὰ τοῦ προφήτου Ἰερεμίου (38,31 ἐξ. [Ο΄]· πρβλ. Ἰεζ. 36,26 ἐξ.). Ἀλλὰ καὶ ὁ Παῦλος, θέλοντας νὰ δείξει αὐτῇ τὴν ὑπεροχή, ἔλεγε ὅτι ἔλαβε νόμο «οὐκ ἐν πλαξίν λιθίναις, ἀλλ' ἐν πλαξίν καρδίαις σαρκίνοις» (βλ. 2 Κορ. 3,3).

Θὰ ἔπρεπε, συνεπῶς, οἱ χριστιανοὶ νὰ μὴν ἔχουν ἀνάγκη ἀπὸ τῆ βοήθεια «τῶν γραμμάτων», ἀλλὰ νὰ παρουσιάζουν τόσο καθαρὸ βίο, ὥστε νὰ λαμβάνει ἡ χάρις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος τὴ θέση τῶν βιβλίων στὶς ψυχές τους. Ἐπειδὴ ὅμως οἱ χριστιανοὶ «τοῦ χρόνου προϊόντος ἐξώκειλαν, οἱ μὲν δόγματος ἕνεκεν, οἱ δὲ βίου καὶ τρόπων», χρειάσθηκε πάλι ἡ ὑπόμνηση τοῦ θεοῦ νόμου μὲ «τὰ γράμματα».

Ἄν ἀποκρούσαμε τὴν πρώτη χάρις καὶ χάσαμε ἐκεῖνη τὴν τιμὴ καὶ «κατέστημεν εἰς τὴν τούτων (τῶν γραμμάτων) χρεῖαν», ὀφείλουμε πάντως νὰ δεχθοῦμε γεμάτοι χαρὰ τὸ δεύτερο δρόμο καὶ νὰ χρησιμοποιήσουμε ὀρθὰ τὸ δεύτερο φάρμακο, γιατί ἂν εἶναι κατηγορία τὸ ὅτι χρειασθήκαμε «τὰ γράμματα», θὰ εἶναι πολὺ πιὸ μεγάλη κατηγορία, ἂν δὲν θελήσουμε νὰ ἐπωφεληθοῦμε ἀπὸ τῆ βοήθειά τους καὶ τὰ περιφρονήσουμε σὰν νὰ εἶχαν δοθεῖ χωρὶς λόγο καὶ σκοπὸ⁷.

Παρὰ τὴ θεμελιώδη αὐτῇ ἀρχή, ὁ Χρυσόστομος δὲν παραγνωρίζει ὅτι τὴ συγγραφὴ τῶν βιβλίων τῆς Κ.Δ. ἐπέβαλαν ἡ ἱστορικὴ κατάσταση, οἱ συνθήκες ζωῆς τῆς πρώτης Ἐκκλησίας⁸.

6. Ἀπὸ τὸ Ἑβρ. 8,7 ἐξ. (πρβλ. Ἰερ. 38,31 ἐξ.) ὁ Χρυσόστομος συνάγει, ὅτι ἡ διαφορά «τῆς Καινῆς Διαθήκης» ἀπὸ «τὴν Παλαιὰ» συνίσταται εἰς τὸν «τρόπον τῆς δόσεως». «Οὐκέτι γὰρ ἐν γράμμασιν, φησὶν, ἔσται ἡ διαθήκη, ἀλλ' ἐν καρδίαις». Ἐνῶ στοὺς Ἰουδαίους πρὶν καὶ μετὰ τὴν ἐπάνοδο ἀπὸ τῆ Βαβυλώνα «ἐν γράμμασιν ἐγένετο ἡ διαθήκη» οἱ Ἀπόστολοι «μηδὲν παραλαβόντες γραπτὸν», «ἐν ταῖς καρδίαις ἐδέξαντο» διὰ Πνεύματος ἁγίου, ὅπως εἶχε πεῖ ὁ Ἰδιος ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς (Ἰωάν. 14,26). Βλ. Εἰς τὴν πρὸς Ἑβραίους, ὁμ. ιδ', P.G. 63,113.

7. Βλ. Εἰς τὸν Ματθαῖον, ὁμ. α', P.G. 57,13 ἐξ.

8. Βλ. Εἰς τὴν Β' πρὸς Θεσ., ὁμ. α', P.G. 62,467 ἐξ. ὁμ. γ', P.G. 62,482. Εἰς τὴν Α' πρὸς Τιμ., ὁμ. ιγ', P.G. 62,566.

B. Η ΘΕΟΠΝΕΥΣΤΙΑ ΤΗΣ ΑΓ. ΓΡΑΦΗΣ.

1. Ἡ ζωὴ καὶ ἡ σκέψις τοῦ Χρυσοστόμου ἔχουν ὡς θεμέλιο, περιεχόμενο καὶ κινήτρια δύναμη τὴ Γραφή. Ἡ θεολογία του εἶναι βιβλική, ὄχι γιατί εἶναι σύμφωνη μὲ τὴ Βίβλο ἀπλῶς καὶ γενικά, ἀλλὰ γιατί εἶναι βαθύτατα διαποτισμένη ἀπὸ τὸ πνεῦμα τῆς καὶ τὸ γράμμα τῆς. "Ὅχι μόνο τὰ καθαυτὰ ἐξηγητικὰ ἔργα του, ἀλλὰ ὅλα τὰ ἔργα του εἶναι οὐσιαστικὰ ἐρμηνεῖα τῆς Γραφῆς, γιατί εἶναι ἀκλόνητα πεπεισμένος ὅτι «πᾶσα γραφή θεόπνευστος» (1 Τιμ. 3,16)¹: «Αἱ δὲ Γραφαὶ πᾶσαι, οὐ παρὰ δούλων, ἀλλὰ παρὰ τοῦ τῶν ὄλων Θεοῦ Δεσπότητος γραφεῖσαι ἐπέμφθησαν»².

Ἐὸ Θεὸς Πατέρας³, ὁ Υἱός⁴, ἐκίνησαν καὶ διέγειραν τὴ ψυχὴ τῶν ἀγίων ἀνδρῶν «ἐπὶ τὸ γράφειν». Τὸ Ἅγιο Πνεῦμα ἐνέργησε στοὺς συγγραφεῖς τῆς Π. καὶ Κ.Δ.^{4α}: «Πνεύματι θείῳ ἐνηλούμενοι ἐξέθεντο οἱ μακάριοι προφῆται»⁵. Ὁ Ματθαῖος, «τοῦ Πνεύματος ἐμπλησθεὶς ἔγραψεν ἅπερ ἔγραψε»⁶. Ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης, ἀφοῦ ἔκαμε τὴν ψυχὴν του σάν λύρα ἀρμονικὴ πού παράγει χρυσοῦς φθόγγους, «ἔδωκε δι' αὐτῆς μέγα τι καὶ ὑψηλὸν ἐνηχῆσαι τῷ Πνεύματι». Δὲν θὰ πρέπει συνεπῶς νὰ τὸν ἀκοῦμε ὡς ἀλιεῖα, οὔτε ὡς γιὸ τοῦ Ζεβεδαίου, ἀλλὰ ὡς ἐκεῖνον πού γνωρίζει τὰ βάθη τοῦ Θεοῦ, δηλ. τοῦ Πνεύματος, πού ἀνακροεῖ αὐτὴ τὴ λύρα⁷. Ὁ Παῦλος ἔγραφε «τῆς τοῦ Πνεύματος χάριτος τὴν Ἐπιστολὴν ὑπαγορευούσης»⁸.

Ἐὸ Θεὸς συνεπῶς εἶναι ὁ κυρίως συγγραφέας τῶν Γραφῶν⁹. Μὲ τὴ

1. Βλ. Εἰς τὸν Ἰωάννην, ὁμ. μ', P.G. 59,233· Εἰς τὴν Β' πρὸς Τιμ., ὁμ. θ', P.G. 62,649 ἐξ.

2. Βλ. Εἰς τὴν πρὸς Γαλ. P.G. 61,624. Πρβλ. Εἰς τὴν Γένεσιν, ὁμ. β', P.G. 53,28· Εἰς τὸν Ματθαῖον, ὁμ. ιθ', P.G. 57,285.

3. Βλ. Εἰς τὸν Ἰωάννην, ὁμ. β', P.G. 59,29. 31· ὁμ. πη', P.G. 59,481. Πρβλ. Εἰς τὸν Ἰωάννην, ὁμ. α', P.G. 59,26.

4. Βλ. Ἐπιτίμησις κατὰ τῶν ἀπολειφθέντων, παραίνεσις πρὸς τοὺς παρόντας, P.G. 51,148· Εἰς τὴν πρὸς Γαλ., P.G. 61,624.

4α. Εἰς τὴν Β' πρὸς Κορ., ὁμ. θ', P.G. 61,461.

5. Εἰς τὴν Γένεσιν, ὁμ. κα', P.G. 53,175.

6. Εἰς τὸν Ματθαῖον, ὁμ. α', P.G. 57,15.

7. Εἰς τὸν Ἰωάννην, ὁμ. α', P.G. 59,26. Πρβλ. ὁμ. α', P.G. 59,27· ὁμ. πη', P.G. 59,481.

8. Εἰς τὸ «Ἀσπάσασθε Πρίσκιλλαν καὶ Ἀκύλαν», ὁμ. α', P.G. 51,187.

9. Εἰς τὸ μὴ παρατρέχειν τὰς ἐπιγραφὰς τῶν θείων Γραφῶν κλπ., ὁμ. α', P.G. 51,71. Πρβλ. Εἰς τὴν πρὸς Ἐβρ., ὁμ. 1, P.G. 63,15 ἐξ.

γλώσσα τῶν ἱερῶν συγγραφέων ὁμιλοῦν σὲ μᾶς ὁ Θεός¹⁰, ὁ Χριστός¹¹, τὸ Ἅγιο Πνεῦμα¹². Οἱ λόγοι τῆς Γραφῆς εἶναι θεῖοι λόγοι¹³, λόγοι τοῦ Χριστοῦ¹⁴, ῥήματα τοῦ Πνεύματος¹⁵. Γι' αὐτὸ οἱ Γραφεὲς εἶναι «γράμματα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ»¹⁶, «ἱερά γράμματα»¹⁷, «θεῖαι Γραφαί»¹⁸. Ἡ διδαχὴ τους εἶναι «ἀνωθεν», «παρὰ Θεοῦ δι' ἀνθρώπων» «διδασκαλεῖον»¹⁹, οἱ νόμοι τῆς θεῖοι νόμοι²⁰.

2. Ὁ Χρυσόστομος τονίζει μὲ ἔμφαση ὅτι ὅλα τὰ βιβλία τοῦ κανόνος τῆς Π. καὶ τῆς Κ.Δ. εἶναι θεόπνευστα καὶ σημαντικὰ γὰρ τῆ σωτηρία μας. Ἐκεῖνοι ποὺ νομίζουν ὅτι εἶναι περιττὰ ὀλόκληρα βιβλία τῆς Π.Δ., ὅπως τὸ Λευιτικόν, ὁ Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ καὶ ἄλλα πολλὰ, ἢ «ἐκβάλλουν» ὅλην τὴν Π.Δ. ἢ ἀκόμα «πολλὰ τῆς Καινῆς» περικόπτουν, χαρακτηρίζονται ὡς ἀνόητοι, γιατί «οὔτε τὰ μικρὰ δοκοῦντα εἶναι ἐν τῇ Γραφῇ εἰκῆ κεῖται καὶ μάτην»²¹. Συνιστᾷ στοὺς χριστιανοὺς νὰ ἀγοράσουν καὶ νὰ διαβάζουν μὲ πολλὴ προσοχὴ ὅλα τὰ βιβλία τῆς ἀγ. Γραφῆς. «Καὶ εἰ μὴδὲν ἕτερον, τὰ γοῦν Εὐαγγέλια περισπούδαστα ἡμῖν γινέσθω, καὶ ταῦτα μεταχειριζώμεθα». Ἀλλὰ καὶ οἱ Πράξεις Ἀποστόλων δὲν μᾶς ὠφελοῦν λιγότερο ἀπὸ τὰ Εὐαγγέλια²², γιατί, ὅπως ὑπογραμμίζει ὁ Χρυσόστομος, ὑπάρχουν στὸ βιβλίον αὐτὸ δόγματα, ποὺ δὲν θὰ γίνονταν σὲ κανένα γνωστὰ μὲ τόση σαφήνεια, ἂν δὲν ὑπῆρχε

10. Βλ. Εἰς τὴν Γένεσιν, ὁμ. ιε', P.G. 53,119· Εἰς τὸν Ἰωάννην, ὁμ. β', P.G. 59,29. 31· Εἰς τὰς Πράξεις, ὁμ. ιθ', P.G. 60,156· Εἰς τὴν Β' πρὸς Θεσ., ὁμ. γ', P.G. 62,484.

11. Βλ. Ἐπιτίμησις κατὰ τῶν ἀπολειφθέντων, παραίνεσις πρὸς τοὺς παρόντας, P.G. 51,148· Εἰς τὴν Β' πρὸς Τιμ., ὁμ. β' P.G. 62,610 ἐξ.

12. Βλ. Εἰς τὴν Γένεσιν, ὁμ. η', P.G. 53,70· Εἰς τὴν πρὸς Ἐφεσ., ὁμ. ιγ', P.G. 62, 93. Πρβλ. Εἰς τὰς Πράξεις, ὁμ. α', P.G. 60,15.

13. Βλ. Εἰς τό: «Σαῦλος δὲ ἔτι ἐμπνέων ἀπειλῆς καὶ φόνου», P.G. 51,114· Εἰς τὴν Γένεσιν, ὁμ. κδ', P.G. 53,206· Εἰς τὸν Ἡσαΐαν, ὁμ. β', P.G. 56,107.

14. Βλ. Εἰς τὴν πρὸς Κολ., ὁμ. θ', P.G. 62,360 ἐξ.· πρβλ. ὁμ. β', P.G. 62,315.

15. Βλ. Εἰς τὴν πρὸς Φιλ., ὁμ. στ', P.G. 62,218. Πρβλ. Εἰς τὸ μὴ παρατρέχειν τὰς ἐπιγραφὰς τῶν θείων Γραφῶν κλπ., ὁμ. δ', P.G. 51,100.

16. Βλ. Εἰς τὸν Ματθαῖον, ὁμ. ιθ', P.G. 57,285.

17. Βλ. Εἰς τὴν Β' πρὸς Τιμ., ὁμ. η', P.G. 62,646.

18. Εἰς τὴν Γένεσιν, ὁμ. κα', P.G. 53,175· ὁμ. κθ', P.G. 53,264· ὁμ. μγ', P.G. 53,305 κ.λ.π.

19. Βλ. Εἰς τὸ μὴ παρατρέχειν τὰς ἐπιγραφὰς τῶν θείων Γραφῶν κλπ., ὁμ. α', P.G. 51, 71.

20. Εἰς τὴν παραβολὴν τοῦ τὰ μύρια τέλαντα ὀφείλοντος, P.G. 51,17· Εἰς τὸν Ματθαῖον, ὁμ. δ', P.G. 57,49· Εἰς τὴν πρὸς Φιλ., ὁμ. θ', P.G. 62,253.

21. Βλ. Εἰς τὴν πρὸς Ρωμ., ὁμ. λα', P.G. 60,667 ἐξ. Πρβλ. Περὶ Ἱερωσύνης, λογ. δ', P.G. 48,667.

22. Βλ. Εἰς τὰς Πράξεις, ὁμ. α', P.G. 60,13.

αὐτό. Ἄλλὰ καὶ τὸ κεφάλαιον τῆς σωτηρίας ἡμῶν» θὰ ἔμενε ἄγνωστο καὶ ὡς πρὸς τὸ βίο καὶ ὡς πρὸς τὰ δόγματα²³.

Ἔτσι μόνο ὅλα τὰ βιβλία τῆς Π. καὶ τῆς Κ.Δ., ἀλλὰ καὶ ὅλα τὰ μέρη τοῦ κάθε βιβλίου εἶναι θεόπνευστα καὶ σημαντικά. Θεμελιώδης θέση τοῦ Χρυσοστόμου εἶναι: «Οὐδὲν περιττὸν οὐδὲ εἰκῆ προφερόμενον ταῖς Γραφαῖς»²⁴. Δὲν ὑπάρχει στὴ Γραφή οὔτε μία συλλαβή, οὔτε ἓνα ἰῶτα ἢ μιὰ κεραία ποῦ νὰ μὴν ἔχει πλοῦτο νοημάτων²⁵. Δὲν εἶναι ἀζήμιον νὰ παρατρέχουμε καὶ τὸ παραμικρὸ ποῦ εἶναι γραμμένον στὶς Γραφές, οὔτε καὶ αὐτοὺς τοὺς καταλόγους ὀνομάτων, ἀλλὰ πάντα διερευνᾶσθαι χρῆ. Πνεύματι γὰρ ἀγιῶ πάντα εἴρηται, καὶ οὐδὲν παρέλκον ἐν αὐταῖς»²⁶.

3. Ἐπειδὴ ἡ Γραφή εἶναι θεόπνευστη, ἡ ἀξιοπιστία της εἶναι ἀδιαμφισβήτητη²⁷ καὶ ἡ αὐθεντία της ἀπόλυτη. Ὅσα λέει ἡ Γραφή γιὰ τὰ μέλλοντα καὶ μὴ ὀρώμενα εἶναι «τῶν ὀρωμένων πιστότερα»²⁸. Ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης, σ' ἀντίθεση μὲ τοὺς Ἕλληνας φιλόσοφους καὶ μάλιστα μὲ τὸν Πλάτωνα καὶ τὸν Πυθαγόρα ποῦ «ἀπὸ τῆς ἰδίας διανοίας καταστοχαζόμενοι» «πολλὴν ἐπλανήθησαν πλάνην», «ἅπαντα μετ' ἀσφαλείας φθέγγεται, καὶ ὡσπερ ἐπὶ πέτρας ἐστηκὼς οὐδαμοῦ περιτρέπεται». Ἐχοντας «τὸν πάντων Δεσπότην ἐν ἑαυτῷ λαλοῦντα» δὲν ὑπέπεσε σὲ κανένα ἀνθρώπινο σφάλμα²⁹. Ἐπειδὴ «διὰ τοῦ πνεύματος λαλεῖ καὶ μετὰ τῆς θείας χάριτος κινεῖ τὴν γλῶτταν», δὲν ὑπάρχει «ὑπόκρισις παρ' αὐτῷ, οὐδὲ πλάσμα καὶ μῦθος· ἀλλὰ γυμνῇ τῇ κεφαλῇ γυμνῇ ἀπαγγέλλει τὴν ἀλήθειαν»³⁰.

Οἱ πιστοὶ πρέπει νὰ πείθονται στὸν Παῦλο, ἐπειδὴ εἶναι ἀπόστολος καὶ ἔχει τὸ Χριστὸ «λαλοῦντα ἐν ἑαυτῷ»³¹.

4. Τονίζοντας ὁ Χρυσόστομος, ὅτι ὁ κυρίως συγγραφέας τῆς Γραφῆς

23. Βλ. ὁ.π.π., P.G. 60,15.

24. Βλ. Εἰς τὴν πρὸς Ρωμ., ὁμ. λα', P.G. 60,667. Πρβλ. Εἰς τὴν Γένεσιν, ὁμ. κα', P.G. 53,177· Εἰς τὰς Πράξεις, ὁμ. λδ', P.G. 60,250.

25. Βλ. Εἰς τὸ «Ἀσπάσασθε Πρίσκιλλαν καὶ Ἀκύλαν», ὁμ. α', P.G. 51,187· ὁμ. β', P.G. 51,195· Εἰς τὴν Γένεσιν, ὁμ. ιε', P.G. 53,119· ὁμ. κα', P.G. 53,175· ὁμ. κδ', P.G. 53,207.

26. Βλ. Εἰς τὸν Ἰωάννην, ὁμ. λστ', P.G. 59,203· ὁμ. νζ', P.G. 59,311· Εἰς τὴν πρὸς Ρωμ., ὁμ. λα', P.G. 60,667.

27. Βλ. Εἰς τὴν Α' πρὸς Κορ., ὁμ. λδ', P.G. 61,294.

28. Βλ. Εἰς τὴν Α' πρὸς Θεσ., ὁμ. η', P.G. 62,442.

29. Βλ. Εἰς τὸν Ἰωάννην, ὁμ. β', P.G. 59,31.

30. Βλ. ὁ.π.π., ὁμ. α', P.G. 59,25· πρβλ. ὁμ. πη', P.G. 59,481.

31. Βλ. Εἰς τὴν Β' πρὸς Τιμ., ὁμ. β', P.G. 62,610 ἐξ.. Πρβλ. Εἰς τὴν πρὸς Ρωμ., ὁμ. θ', P.G. 60,467.

εἶναι ὁ Θεός³², ὅτι «ἡ προφητεία οὐδὲν ἀνθρώπινον ἔχει»³³, ὅτι ὁ Παῦλος ἔγραφε «τῆς τοῦ Πνεύματος χάριτος τὴν Ἐπιστολὴν ὑπαγορευούσης»³⁴, καὶ παραβάλλοντας τοὺς ἱεροὺς συγγραφεῖς μὲ «λύραν εὐάρμοστον»³⁵, δίνει τὴν ἐντύπωση μιᾶς δουλικῆς θεοπνευστίας τῶν ἱερῶν συγγραφέων, μιᾶς κατὰ λέξιν θεοπνευστίας τῆς ἀγ. Γραφῆς. Ἡ ἐντύπωση ἡμῶς αὐτὴ εἶναι ἐσφαλμένη. Ὁ Χρυσόστομος σ' ὅλα τὰ ἔργα τοῦ ὑπογραμμίζει τὸ αὐτεξούσιο τοῦ ἀνθρώπου καὶ τὴ σημασία τῆς ἀνθρώπινης προαίρεσης. Σὲ σχέση μὲ τοὺς ἱεροὺς συγγραφεῖς ἐξάγει τὴν ἐνεργητικὴ προσωπικὴ συμμετοχὴ τους στὰ γραφόμενα³⁶. Ὁμιλεῖ πολὺ συχνά, ὅπως ἄλλωστε καὶ οἱ ἄλλοι Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας, γιὰ «συγκατάβαση» τοῦ Θεοῦ, ποὺ δὲν ἀπέχει πολὺ ἀπ' αὐτὸ ποὺ ἐμεῖς σήμερα ὀνομάζουμε «ἱστορικότητα» (Geschichtlichkeit) τῆς θείας ἀποκάλυψης καὶ τῆς μαρτυρίας γι' αὐτὴ στὰ βιβλία τῆς ἀγ. Γραφῆς: «Καὶ πανταχοῦ συγκατάβασις ἐστὶ τὰ ἐν ταῖς Γραφαῖς καὶ ρήματα καὶ πράγματα»³⁷.

Ὁ Θεὸς δὲν ὀμιλεῖ μὲ τὸν ἴδιο τρόπο σ' ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, «ὥσπερ οὐδὲ ἡμεῖς παιδίοις καὶ ἀνδράσιν ὁμοίως κεχρήμεθα»³⁸.

Τὸ γεγονός πῶς ὁ προφήτης Ἡλίας ζήτησε νὰ κατεβεῖ φωτιὰ ἀπὸ τὸν οὐρανὸ καὶ νὰ καταστρέψει τοὺς ἐχθροὺς του ἔχει τὴν ἐξήγησή του στὸ ὅτι δροῦσε σὲ μιὰ ἐποχὴ, «ὅτε παιδικωτέρα ἢ τῶν ἀνθρώπων διάνοια ἦν καὶ ταύτης ἐδέοντο τῆς παιδαγωγίας»³⁹.

Ἄν σκεφθεῖ κανεὶς ποιοὶ ἦσαν ἐκεῖνοι ποὺ ἄκουγαν τὶς διατάξεις τοῦ νόμου, τὶς ὁποῖες ἀναίρει ὁ Ἰησοῦς στὴν ἐπὶ τοῦ ὄρους ὀμιλία του, καὶ ποῖα ἦταν ἡ κατάστασή τους καὶ πότε τὶς εἶχαν δεχθεῖ, «σφόδρα ἀποδέξεται τοῦ νομοθέτου τὴν σοφίαν, καὶ ὕφεται ὅτι εἷς καὶ ὁ αὐτὸς ὁ ἐκεῖνα καὶ ταῦτα νομοθετήσας ἐστὶ, καὶ σφόδρα χρησίμως ἐκάτερα καὶ μετὰ τοῦ προσήκοντος γράψας καιροῦ»⁴⁰.

32. Βλ. Εἰς τὸ μὴ παρατρέχειν τὰς ἐπιγραφὰς τῶν θείων Γραφῶν κλπ., ὁμ. α', P.G. 51,71.

33. Βλ. Εἰς τὰς Πράξεις, ὁμ. ιθ', P.G. 60,156.

34. Εἰς τὸ Ἀσπάσασθε Πρίσιλλαν καὶ Ἀκύλαν, ὁμ. α', P.G. 51,187.

35. Βλ. Εἰς τὸν Ἰωάννην, ὁμ. α', P.G. 59,26.

36. Βλ. Ὁμιλίαι εἰς τὸν ἅγιον Ἀπόστολον Παῦλον, P.G. 50,473-514· Εἰς τὸν Ματθαῖον, ὁμ. α', P.G. 57,13 ἐξ· Εἰς τὸν Ἰωάννην, ὁμ. α', P.G. 59,24 ἐξ· Εἰς τὴν πρὸς Ρωμ., ὑπόθεσις, P.G. 60,391 ἐξ· Εἰς τὴν Α' πρὸς Κορ., ὑπόθεσις, P.G. 60,11 ἐξ· Εἰς τὴν πρὸς Ἐφεσ., ὑπόθεσις, P.G. 62,11 ἐξ· Εἰς τὴν πρὸς Φιλ., ὑπόθεσις, P.G. 62,177 ἐξ· Εἰς τὴν Α' πρὸς Τιμ., ὑπόθεσις, P.G. 62,501 ἐξ· Εἰς τὴν πρὸς Ἐβρ., ὑπόθεσις, P.G. 63,9 ἐξ.

37. Βλ. Εἰς τὴν πρὸς Τίτ., ὁμ. γ', P.G. 62,678.

38. Βλ. Εἰς τὴν Α' πρὸς Κορ., ὁμ. λδ', P.G. 61,294.

39. Βλ. Εἰς τὸν Ματθαῖον, ὁμ. νστ', P.G. 58,551.

40. Βλ. Εἰς τὸν Ματθαῖον, ὁμ. ιη', P.G. 57,267· πρβλ. ὁμ. ιζ', P.G. 57,261· ὁμ. μζ', P.G. 58,485· Εἰς τὴν πρὸς Ρωμ., ὁμ. κ', P.G. 60,598.

Τὸ Σοφ. Σιράχ 11,14β —«πτωχεία καὶ πλοῦτος παρὰ κυρίου ἐστίν»— ἐλέχθη πρὸς τοὺς Ἰουδαίους ποὺ γνώριζαν μόνο τὰ αἰσθητὰ καὶ πείθονταν γιὰ τὴ δύναμη τοῦ Θεοῦ μόνο ἀπὸ αὐτά⁴¹.

Ἄλλὰ καὶ στὴν Κ.Δ. γίνονται αἰσθητὲς ἐμφανίσεις ὡς προοίμιο παραδόξων καὶ πνευματικῶν πραγμάτων γιὰ ὅσους εἶναι ἀνοητότεροι καὶ ἔχουν ἀνάγκη ἀπὸ αἰσθητὲς ἐμφανίσεις. «Τὰ σημεῖα» δὲν προορίζονται γιὰ τοὺς πιστοὺς, ἀλλὰ γιὰ τοὺς ἀπίστους⁴².

Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ὁμιλεῖ πολλὰς φορές γιὰ τὸ πρόσωπό του καὶ τὸ ἔργο του «πρὸς τὴν ὑπόνοιαν τῶν ἀτελεστέρων», «πρὸς τὴν ἀσθένειαν τῶν ἀκροατῶν». «Οὐ γὰρ πάντα ὡς βούλονται οἱ διδάσκαλοι φθέγγονται, ἀλλὰ τὰ πολλὰ ὡς ἡ ἕξις τῶν ἀσθενούντων ἀπαιτεῖ» (πρβλ. 1 Κορ. 3,1-2)⁴³.

Ὁ Παῦλος, ἐπίσης, «τὰ πολλὰ καὶ κατὰ τὴν κοινὴν συνήθειαν τῶν ἀκούοντων φθέγγεται, καὶ οὐ πανταχοῦ φιλοσοφεῖ»⁴⁴.

Ἄξια ἰδιαίτερης προσοχῆς εἶναι ἡ κρίση τοῦ Χρυσοστόμου γιὰ τοὺς λόγους τοῦ Παύλου στὸ Πράξ. 23,7: «Πάλιν ἀνθρωπίνως διαλέγεται, καὶ οὐ πανταχοῦ τῆς χάριτος ἀπολαύει, ἀλλὰ καὶ παρ' ἑαυτοῦ τι συγχωρεῖται εἰσφέρειν· ὃ δὴ καὶ ποιεῖ, καὶ ἐν τούτῳ καὶ ἐν τῷ μετὰ ταῦτα ἀπολογεῖται, βουλόμενος σχίσαι τὸ πλῆθος τὸ κακῶς ὁμονοοῦν κατ' αὐτοῦ»⁴⁵.

Συνεπῶς, τονίζει ἐπανειλημμένα ὁ Χρυσόστομος, δὲν πρέπει κατὰ τὴν ἀνάγκωσιν τῆς Γραφῆς νὰ ἐξετάζουμε «ἀπλῶς τὰ πράγματα», ἀλλὰ πρέπει νὰ ἐρευνοῦμε μὲ ἀκρίβεια καὶ τὸ χρόνο καὶ τὴ γνώμη καὶ τὴ διαφορὰ τῶν προσώπων καὶ ὅ,τι ἄλλο εἶναι σχετικὸ μὲ αὐτά. Διαφορετικὰ δὲν μπορούμε νὰ φθάσουμε στὴν ἀλήθειαν⁴⁶.

41. Βλ. Εἰς τὴν Α' πρὸς Κορ., ὁμ. λδ', P.G. 61,294.

42. Βλ. Εἰς τὸν Ματθαῖον, ὁμ. ιβ', P.G. 57,205.

43. Βλ. Εἰς τὸν Ἰωάννην, ὁμ. λ', P.G. 59,174· ὁμ. λα', P.G. 59,175. Πρβλ. Περὶ τῆς ἀσαφείας τῶν προφητειῶν, ὁμ. α', P.G. 56,165 ἐξ.

44. Βλ. Εἰς τὴν πρὸς Φιλ., ὁμ. θ', P.G. 62,248. Πρβλ. Εἰς τὴν πρὸς Ἐφεσ., ὁμ. κβ', P.G. 62,155.

45. Βλ. Εἰς τὰς Πράξεις, ὁμ. μθ', P.G. 60,337.

46. Βλ. Εἰς τὸν Ματθαῖον, ὁμ. ιζ', P.G. 57,263. Πρβλ. Περὶ τῆς ἀσαφείας τῶν προφητειῶν, ὁμ. α', P.G. 56,165 ἐξ.· Εἰς τὸν Ἰωάννην, ὁμ. λ', P.G. 59,174· ὁμ. λα', P.G. 59,175.

Γ. Η ΕΠΑΡΚΕΙΑ ΤΗΣ ΑΓ. ΓΡΑΦΗΣ, ΙΔΙΑΙΤΕΡΑ ΤΗΣ Κ.Δ.

1. Στὸν Ἰωάννη τὸ Χρυσόστομο ἦταν ἀγνωστη, ἀλλὰ καὶ ἀδιανόγη ἡ νεότερη ἀντιπαράθεση τοῦ «sola scriptura» στὸ «scriptura et traditio» καὶ ἀντίστροφα. Κατανοοῦσε, ὅπως ἄλλωστε καὶ ὅλοι οἱ Πατέρες, τὴν Ἐκκλησία, τὴν Παράδοση καὶ τὴ Γραφή ὡς μία ἀδιαίρετη ζωντανὴ ὀργανικὴ ἐνότητα. Ἡ Ἐκκλησία δὲν εἶναι ἀπλὰ ὁ πιστὸς φύλακας καὶ ὁ αὐθεντικὸς ἐρμηνέας τῆς ἀποστολικῆς παράδοσης. Ζεῖ μᾶλλον μέσα στὴν παράδοση καὶ ἀπὸ τὴν παράδοση. Εἶναι ἡ ἴδια ἡ ζωντανὴ ἀποστολικὴ παράδοση. Ἡ παράδοση εἶναι ἡ συνεχῶς ζῶσα πραγματικότητά καὶ ἡ ἀδιάκοπη μέσα στοὺς αἰῶνες ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας. Ἐπεὶ δὲ ἡ Κ.Δ. ἀποτελεῖ τὴν αὐθεντικὴ διατύπωση τοῦ μυστηρίου τοῦ Χριστοῦ ποὺ μαρτυρεῖται ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία, τὴ γνήσια ἔκφραση τῆς ζωῆς τῆς ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας, δηλ. τῆς παράδοσης, δὲν ἐπιτρέπεται νὰ διαχωρίζει κανεὶς μεταξὺ τῆς Κ.Δ. καὶ τῆς «παραδιδούσης Ἐκκλησίας». Θὰ ἦταν συνεπῶς σφάλμα νὰ κατανοήσουμε ὅσα λέει γιὰ τὴν ἐπάρκεια τῆς ἀγ. Γραφῆς καὶ κυρίως τῆς Κ.Δ. κάτω ἀπὸ ἓνα πρίσμα διαμορφωμένο ἀπὸ τὴ νεότερη ἀντιπαράθεση τοῦ «sola scriptura» στὸ «scriptura et traditio» καὶ ἀντίστροφα.

Ἡ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος, ποὺ, ὅπως εἶναι φυσικὸ γιὰ τὴν ἐποχὴ του, ἀγνοοῦσε ὅσα ἐμεῖς σήμερα γνωρίζουμε γιὰ τὴ γένεση καὶ διαμόρφωση τῆς εὐαγγελικῆς καὶ τῆς λοιπῆς ἀποστολικῆς παράδοσης, μιλάει γιὰ τὴν παράδοση ἐξ ἀφορμῆς κυρίως ἐκείνων τῶν χωρίων τῆς Κ.Δ., στὰ ὁποῖα ἄμεσα ἢ ἔμμεσα γίνεται λόγος γι' αὐτή. Ἀπὸ τὰ 1 Κορ. 11,2· 15,1· Ἐφεσ. 3,3-4· 1 Θεσσ. 3,4· 10· 4,1· 2 Θεσ. 2,5· 15· 2 Τιμ. 1,3 συνάγει ὅτι ὁ Ἀπ. Παῦλος «καὶ ἀγράφως πολλὰ παρεδίδου τότε»¹. Ἀλλὰ καὶ οἱ ἄλλοι ἀπόστολοι «πολλὰ καὶ ἀγράφω παραδόσει δεδώκασι»². Ὁ Παῦλος ἔγραφε τὶς Ἐπιστολὰς ὄχι

1. Βλ. Εἰς τὴν Α' πρὸς Κορ., ὁμ. κστ', P.G. 61,213· ὁμ. λη', P.G. 61,323· Εἰς τὴν πρὸς Ἐφ., ὁμ. στ', P.G. 62,45· Εἰς τὴν Α' πρὸς Θεσ., ὁμ. ε', P.G. 62,423· Εἰς τὴν Β' πρὸς Θεσ., ὁμ. α', P.G. 62,467 ἐξ., ὁμ. γ', P.G. 62,482· ὁμ. δ', P.G. 62,488. 494· Εἰς τὴν Β' πρὸς Τιμ., ὁμ. γ', P.G. 62,615. Ἀπὸ τὰ 1 Θεσ. 4,1· 2 Θεσ. 3,6 ἐξ.· 2 Τιμ. 1,13 ὁ Χρυσόστομος συνάγει ὅτι «τό, παρελάβετε, οὐχὶ ρημάτων ἐστὶ μόνον, ἀλλὰ καὶ πραγμάτων». Βλ. Εἰς τὴν Α' πρὸς Θεσ., ὁμ. ε', P.G. 62,423· Εἰς τὴν Β' πρὸς Θεσ., ὁμ. δ', P.G. 62,494· Εἰς τὴν Β' πρὸς Τιμ., ὁμ. γ', P.G. 62,615.

2. Βλ. Εἰς τὰς Πράξεις, ὁμ. α', P.G. 60,15.

μόνο γιὰ νὰ ὑπομνήσει³, ἀλλὰ καὶ γιὰ νὰ ἐρμηνεύσει καὶ διασαφηνίσει τὴν προφορικὴ του διδασκαλία⁴.

Τὰ «ἀγράφως» παραδοθέντα ἀπὸ τοὺς ἀποστόλους εἶναι τὸ ἴδιο ἀξιόπιστα μὲ τὰ «γραπτῶς» παραδοθέντα. «Ὡστε καὶ τὴν παράδοσιν τῆς Ἐκκλησίας ἀξιόπιστον ἡγούμεθα. Παράδοσίς ἐστι, μηδὲν πλέον ζητεῖται»⁵.

2. Παρὰ τὸ γεγονός ὅτι ὁ Χρυσόστομος ἀναγνωρίζει τὴν προφορικὴ ἀποστολικὴ παράδοση ὡς εὐρύτερη ἀπὸ τὴ γραπτὴ καὶ ἐξίσου ἀξιόπιστη μὲ αὐτὴ, ἀναζητεῖ καὶ θεμελιώνει ὅλες τὶς ἀλήθειες τῆς χριστιανικῆς πίστεως καὶ ζωῆς σχεδὸν ἀποκλειστικὰ στὴν ἀγ. Γραφή⁶.

Ὁ Ἰωάννης, ὁ ὁποῖος κατὰ τὸ Χρυσόστομο συμπληρώνει τοὺς ἄλλους Εὐαγγελιστές, ὥστε νὰ γνωρίζουμε σαφῶς καὶ πλήρως τὴν ἀλήθεια γιὰ τὸ πρόσωπο καὶ τὸ ἔργο τοῦ Ἰ. Χ.⁷, ὑπογραμμίζει ὅτι στὸ Εὐαγγέλιό του δὲν εἶναι γραμμένα ὅλα τὰ σημεῖα ποὺ ἔκανε ὁ Ἰησοῦς (20,30). Στὸ ἐρώτημα, γιατί δὲν τὰ ἔγραψε ὅλα, ὁ Χρυσόστομος ἀπαντᾷ: «Μάλιστα μὲν διὰ τὸ πλῆθος· ἔπειτα δὲ κάκεινο ἐνενοῦν, ὅτι ὁ μὴ πιστεύσας τοῖς εἰρημένους, οὐδὲ τοῖς πλείοσι προσέξει· ὁ δὲ ταῦτα δεξάμενος, οὐδὲν δεήσεταί ἕτερον εἰς τὸν τῆς πίστεως λόγον»⁸.

Πῶς ὅμως ὁ Λουκᾶς λέει στὸ Πράξ. 1,1-2 ὅτι ἔγραψε στὸ Εὐαγγέλιό του ὅλα ὅσα ὁ Ἰησοῦς ἔκανε καὶ δίδαξε ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ὡς τὴν ἡμέρα ποὺ ἀναλήφθηκε; Ὁ Χρυσόστομος δίνει τὴν ἐξῆς ἐξήγηση: «Οὐκ εἶπε, πάντα, ἀλλὰ, περὶ πάντων· ὡς ἂν εἴποι τις, ἀδρομερῶς καὶ παχυμερῶς ἢ περὶ πάντων λέγει, τῶν συνεχόντων καὶ κατεπειγόντων»⁹. «Ἐνα πάντως εἶναι τὸ βέβαιον, ὅλα ὅσα γνωρίζουμε γιὰ τὸ πρόσωπο καὶ τὴ μετὰ τὸν λόγο καὶ τὴν πράξιν δράση τοῦ Ἰ. Χ. τὰ γνωρίζουμε μόνο ἀπὸ τὰ Εὐαγγέλια καὶ αὐτὰ εἶναι ἀρκετὰ γιὰ τὴν πίστη».

3. Βλ. Εἰς τὴν Α' πρὸς Κορ., ὁμ. λη', P.G. 61,323· Εἰς τὴν Β' πρὸς Θεσ., ὁμ. γ', P.G. 62,482.

4. Βλ. Εἰς τὴν Α' πρὸς Κορ., ὁμ. λη', P.G. 61,323.

5. Εἰς τὴν πρὸς Θεσ., ὁμ. δ', P.G. 62,488.

6. Σύμφωνα μὲ τὸ Χρυσόστομο, «τὸ ἐπὶ τῶν φρικτῶν μυστηρίων μνήμην γίνεσθαι τῶν ἀπελθόντων» «ἐνομοθετήθη ὑπὸ τῶν ἀποστόλων». Καὶ τὴν πράξιν ὅμως αὐτὴ τῆς Ἐκκλησίας θεμελιώνει καὶ διασαφηνίζει θεολογικὰ μὲ μυχτυρίες τῆς ἀγ. Γραφῆς. Βλ. Εἰς τὴν πρὸς Φιλ., ὁμ. γ', P.G. 62,204.

7. Βλ. Εἰς τὸν Ἰωάννην, ὁμ. δ', P.G. 59,46 ἐξ. Πρβλ. Εἰς τὸν Ματθαῖον, ὁμ. οστ', P.G. 58,696· Εἰς τὸν Ἰωάννην, ὁμ. πη', P.G. 59,480 ἐξ.· Εἰς τὴν πρὸς Γαλ., P.G. 61,621 ἐξ.

8. Βλ. Εἰς τὸν Ἰωάννην, ὁμ. πζ', P.G. 59,474· πρβλ. ὁμ. β', P.G. 59,32· ὁμ. μβ', P.G. 59,239.

9. Βλ. Εἰς τὰς Πράξεις, ὁμ. α', P.G. 60,17.

Ἄλλὰ καὶ γενικότερα ἡ Γραφή εἶναι γιὰ τὸ Χρυσόστομο ὁ μοναδικὸς διδάσκαλος τῆς χριστιανικῆς ἀλήθειας. Τονίζει μὲ ἔμφαση: «Μηδὲ περιμεινῆς ἕτερον διδάσκαλον· ἔχεις τὰ λόγια τοῦ Θεοῦ· οὐδεὶς σε διδάσκει ὡς ἐκεῖνα»¹⁰.

Στὸν Ἑλληνα —ἐθνικὸ— ποῦ θέλει νὰ γίνῃ χριστιανός, δὲν γνωρίζει ὅμως τί ἀκριβῶς πρέπει νὰ πιστεύσει, ἐπειδὴ μεταξὺ τῶν χριστιανῶν ἐπικρατεῖ πολλὴ «μάχη» καὶ «στάσις» καὶ ὁ καθένας λέει «ἐγὼ ἀληθεύω», ὁ Χρυσόστομος προβάλλει ὡς μοναδικὸ ὁδηγὸ καὶ διδάσκαλο τῆ Γραφή: «Εἰ μὲν γὰρ λογισμοῦς ἐλέγομεν πείθεσθαι, εἰκότως ἐθορύβου· εἰ δὲ ταῖς Γραφαῖς ἐλέγομεν πιστεύσειν, αὗται δὲ ἀπλαῖ καὶ ἀληθεῖς, εὐκολὸν σοι τὸ κρινόμενον. Εἴ τις ἐκείναις συμφωνεῖ, οὗτος χριστιανός· εἴ τις μάχεται, οὗτος πόρρω τοῦ κανόνου τούτου»¹¹.

Στοὺς ἤδη χριστιανούς τονίζει ὅτι, ἐὰν θέλουν νὰ προσέχουν πρόθυμα στὴν ἀνάγνωση τῶν Γραφῶν, δὲν θὰ ἔχουν ἀνάγκη ἀπὸ τίποτα ἄλλο¹². «Ἐκ τούτων γὰρ (τῶν θείων λόγων) πάντα ἂν ἤδειμεν»¹³.

Ὅποιος ἔχει τὴ Γραφή ἔχει τὴν ἀποστολικὴ διδασκαλία¹⁴. Γι' αὐτὸ καὶ οἱ χριστιανοὶ θὰ πρέπει νὰ ἀφήσουν τὸ τί φαίνεται σωστὸ στὸν ἕνα καὶ στὸν ἄλλο καὶ νὰ τὰ μαθαίνουν ὅλα, τὸν ἀληθινὸ πλοῦτο, ἀπὸ τὶς Γραφές¹⁵.

Ἐξηγώντας ὁ Χρυσόστομος ἀλληγορικὰ τὸ Ἰωάν. 10,1 ὑπογραμμίζει: «Εἰκότως δὲ θύραν τὰς Γραφὰς ἐκάλεσεν. Αὗται γὰρ ἡμᾶς προσάγουσι τῷ Θεῷ, καὶ τὴν θεογνωσίαν ἀνοίγουσιν· αὗται πρόβατα ποιοῦσιν, αὗται φυλάττουσι, καὶ τοὺς λύκους οὐκ ἀφιᾶσιν ἐπεισελθεῖν. Καθάπερ γὰρ τὶς θύρα ἀσφαλῆς, οὕτως ἀποκλείει τοῖς αἰρετικοῖς τὴν εἴσοδον, ἐν ἀσφαλείᾳ καθιστῶσα ἡμᾶς περὶ ὧν ἂν βουλώμεθα π ἄ ν τ ω ν, καὶ οὐκ ἐῷσα πλανᾶσθαι»¹⁶.

Ἡ Γραφή, ποῦ εἶναι σαφέστερη καὶ ἀπὸ τὸ πιὸ μεγάλο θαῦμα, ὅπως ἡ ἀνάσταση ἐνὸς νεκροῦ, «τὴν οἰκουμένην ἐπέστρεψεν ἅπασαν, τὴν πλάνην ἀπῆλασε, τὴν ἀληθείαν ἐπανήγαγε»¹⁷.

Ἡ Γραφή, ἡ Π.Δ. καὶ πολὺ περισσότερο ἡ Κ.Δ. ποῦ μᾶς ἀνοίξε τοὺς οὐρανοὺς καὶ μᾶς ἔκανε νὰ «κατοπτρεύσουμε» ὅλα, εἶναι φῶς¹⁸. Εἶναι λιμάνι ἀκύμαντο «καὶ τεῖχος ἀρραγές, καὶ πύργος ἄσειστος, καὶ δόξα ἀναφαίρετος,

10. Βλ. Εἰς τὴν πρὸς Κολ., ὁμ. θ', P.G. 62,361.

11. Βλ. Εἰς τὰς Πράξεις, ὁμ. λγ', P.G. 60,243 ἐξ.

12. Βλ. Εἰς τὴν πρὸς Ρωμ., ὑπόθεσις, P.G. 60,391· πρβλ. Εἰς τὴν Α' πρὸς Τιμ., ὁμ. α', P.G. 62,509 ἐξ.

13. Εἰς τὴν Α' πρὸς Τιμ., ὁμ. α', P.G. 62,510.

14. Βλ. Εἰς τὴν Β' πρὸς Τιμ., ὁμ. θ', P.G. 62,650· ὁμ. ι', P.G. 62,656.

15. Εἰς τὴν Β' πρὸς Κορ., ὁμ. ιγ', P.G. 61,496 ἐξ.

16. Βλ. Εἰς τὸν Ἰωάννην, ὁμ. νθ', P.G. 59,324.

17. Βλ. Εἰς τὸν πτωχὸν Λάζαρον καὶ τὸν πλούσιον, ὁμ. δ', P.G. 48,1011.

18. Βλ. Εἰς τὴν Β' πρὸς Τιμ., ὁμ. η', P.G. 62,648.

καὶ ὄπλον ἄτρωτον, καὶ εὐθυμία ἀμάραντος, καὶ ἡδονὴ διηνεκῆς, καὶ πάντα ὅσα ἂν εἴποι τις καλὰ, τῶν θείων Γραφῶν ἢ συνουσία»¹⁹.

Ἡ ἄγνοια τῶν Γραφῶν εἶναι ἡ αἰτία ὅλων τῶν κακῶν²⁰. Ἀπὸ τὴν ἄγνοια τῶν Γραφῶν φύτρωσαν τὰ ἄπειρα κακά, βλάστησε «ἡ λύμη τῶν αἰρέσεων», προῆλθε ὁ ἀμελής τρόπος ζωῆς, υπογραμμίζει ὁ Χρυσόστομος. Ὅπως ἐκεῖνοι ποὺ ἔχουν στερηθεῖ τὸ φῶς δὲν μποροῦν νὰ βαδίσουν σωστά, ἔτσι καὶ ἐκεῖνοι ποὺ δὲν βλέπουν τὴν ἀκτίνα τῶν θείων Γραφῶν καὶ γιὰ τὸ λόγο αὐτὸ βαδίζουν μέσα σὲ φοβερὸ σκοτάδι, ἀναγκάζονται νὰ σφάλουν συνεχῶς σὲ πολλὰ²¹.

Ἀντίθετα, «μέγα τῶν θείων Γραφῶν τὸ κέρδος καὶ διαρκῆς ἡ ἐξ αὐτῶν ὠφέλεια»²². Ἡ ἀνάγνωσις τῆς Γραφῆς «τὴν ψυχὴν φιλόσοφον ἀπεργάζεται, πρὸς τὸν οὐρανὸν μεθίστησι τὴν διάνοιαν, εὐχάριστον κατασκευάζει τὸν ἀνθρώπον»²³. «Ὁ λογισμὸς τῆς ψυχῆς», ἂν δεχθεῖ τὸ φῶς τῶν θείων Γραφῶν, θὰ εἶναι «ἀκριβέστερον καὶ ἀνεξάπατητον τῶν ὄντων κριτήριον»²⁴.

Ἀναλυτικότερα ἡ μελέτη τῆς ἀγ. Γραφῆς ἀναιρεῖ τὴν κακία²⁵, διώχνει τὴν πλάνη²⁶, δημιουργεῖ τὸ φόβο Θεοῦ ποὺ ἔχει τὴ δύναμη «ἀπάγειν ἡμᾶς τῶν πονηρῶν πράξεων»²⁷, νεκρώνει τὰ πάθη ποὺ λυμαίνονται τὴν ψυχὴ²⁸, βγάζει ἀπὸ τὴν ψυχὴ τὴν ὀδύνη καὶ τὴν ἀθυμία²⁹, σβύνει τὴν ἀπόνοια, τὸν ἔρωτα τῶν χρημάτων³⁰, μᾶς ἀπαλλάσσει ἀπὸ τὴν κατὰκριση³¹. Εἶναι ἡ πηγὴ

19. Βλ. Εἰς τὸν Ψαλμ. μὴ', Ρ.Γ. 55,513. Πρβλ. Εἰς τοὺς Ἀνδριάντας, ὁμ. α', Ρ.Γ. 49,17· Εἰς τὸ «Σαῦλος δὲ ἔτι ἐμπνέων ἀπειλῆς καὶ φόνου», Ρ.Γ. 51,116 ἐξ.· Ὁμιλία ὅτε τῆς Ἐκκλησίας ἔξω εὐρεθεὶς ἀπεσπάσθη ὁ Εὐτρόπιος κλπ., Ρ.Γ. 52,395 ἐξ.

20. Βλ. Εἰς τὴν πρὸς Κολ. ὁμ. θ', Ρ.Γ. 62,361. Πρβλ. Εἰς τὰς Πράξεις, ὁμ. λδ', Ρ.Γ. 60,250.

21. Βλ. Εἰς τὴν πρὸς Ρωμ., ὑπόθεσις, Ρ.Γ. 60,391 ἐξ.· Πρβλ. Εἰς τὸν πτωχὸν Λάζαρον καὶ τὸν πλούσιον, ὁμ. γ', Ρ.Γ. 48,995· Εἰς τὴν πρὸς Κολ., ὁμ. θ', Ρ.Γ. 62,361 ἐξ.· Εἰς τὴν Α' πρὸς Τιμ., ὁμ. α', Ρ.Γ. 62,509 ἐξ.· Εἰς τὴν πρὸς Ἐβρ., ὁμ. η', Ρ.Γ. 63,74.

22. Βλ. Εἰς τὸν Ἰωάννην, ὁμ. λζ', Ρ.Γ. 59,207.

23. Βλ. Εἰς τὴν Γένεσιν, ὁμ. λε', Ρ.Γ. 53,321.

24. Βλ. Εἰς τὸν Ματθαῖον, ὁμ. ιγ', Ρ.Γ. 57,215.

25. Βλ. Ὁμιλία ὅτε τῆς Ἐκκλησίας ἔξω εὐρεθεὶς ἀπεσπάσθη ὁ Εὐτρόπιος κλπ., Ρ.Γ. 52,397.

26. Βλ. Εἰς τὸν πτωχὸν Λάζαρον καὶ τὸν πλούσιον, ὁμ. δ', Ρ.Γ. 48,1011.

27. Βλ. Εἰς τὴν Β' πρὸς Θεσ., ὁμ. β', Ρ.Γ. 62,476. 478.

28. Βλ. Εἰς τὸν Ματθαῖον, ὁμ. δ', Ρ.Γ. 57,50. Πρβλ. Εἰς τὸν πτωχὸν Λάζαρον καὶ τὸν πλούσιον, ὁμ. γ', Ρ.Γ. 48,992 ἐξ.· Εἰς τὴν Γένεσιν, ὁμ. λα', Ρ.Γ. 53,284.

29. Βλ. Εἰς τοὺς Ἀνδριάντας, ὁμ. ζ', Ρ.Γ. 49,92 ἐξ.· Περὶ μετανοίας, ὁμ. δ', Ρ.Γ. 49,299· Εἰς τὴν πρὸς Κολ., ὁμ. θ', Ρ.Γ. 62,361.

30. Βλ. Εἰς τὸν Ἰωάννην, ὁμ. λζ', Ρ.Γ. 59,207· πρβλ. Εἰς τὴν Γένεσιν, ὁμ. κθ', Ρ.Γ. 53,261 ἐξ.· Περὶ τῆς ἀσαφείας τῶν προφητειῶν, ὁμ. β', Ρ.Γ. 56,186· Εἰς τὸν Ματθαῖον, ὁμ. μζ', Ρ.Γ. 58,485.

31. Βλ. Εἰς τὴν πρὸς Φιλ., ὁμ. θ', Ρ.Γ. 62,253.

τῶν ὑγιῶν δογμάτων^{31α}, τῆς μερικῆς ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους γνώσης τοῦ Θεοῦ (πρβλ. 1 Κορ. 13,9)³², τὸ θεμέλιο τῆς στέρεης πίστεως³³, τῆς ἄρτιας πίστεως στὸ Χριστό³⁴. Γυμνάζει τὰ αἰσθητήρια τῆς ψυχῆς μας, ὥστε ὄχι μόνο νὰ διακρίνομε³⁵, ἀλλὰ καὶ νὰ ἀποστομώνομε τοὺς αἰρετικούς³⁶. Μᾶς κάνει ἱκανοὺς νὰ ἐμφράζομε τὶς γλώσσες τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν φιλοσόφων³⁷. Καθιστᾷ καὶ τὸν πῶ ἀπλὸ πιστὸ τόσο πλούσιο («ἐν δόγμασι φιλοσοφίας»), ὥστε νὰ εἶναι διδάσκαλος τῆς ὀρθῆς πίστεως στὸ σπῆτι του, στὴ γυναίκα του καὶ στὰ παιδιὰ του³⁸, ἀλλὰ καὶ στοὺς ἄλλους πιστούς³⁹, ἀκόμα καὶ στοὺς αἰρετικούς⁴⁰, γιατί ἡ ψυχὴ, «τῆς ἀρδείας τῶν θείων ἀπολαύουσα λογίων, τέθηλε καὶ κομᾷ καὶ πολὺ βρῦει τῷ καρπῷ τοῦ Πνεύματος»⁴¹. Ἀλλὰ καὶ «ἡ ἀκρίβεια τοῦ βίου» εἶναι καρπὸς τῆς μελέτης τῆς ἀγ. Γραφῆς⁴². Μὲ τὴ μελέτη, λοιπόν, τῆς ἀγ. Γραφῆς οἱ πιστοὶ γίνονται «ἄρτιοι»⁴³, «τέλειοι καὶ ἀπηρτισμένοι»⁴⁴.

Ἔσα ὅμως καὶ ἂν πεῖ κανεὶς γιὰ τὸν πλοῦτο τῆς ἀγ. Γραφῆς ποτὲ

31α. Βλ. Εἰς τὴν Γένεσιν, ὁμ. θ', P.G. 53,76· ὁμ. ιβ', P.G. 53,107 ἐξ.· Εἰς τὸν Ἰωάννην, ὁμ. νγ', P.G. 59,295· Εἰς τὴν πρὸς Κολ., ὁμ. θ', P.G. 62,360.

32. Εἰς τὴν Α' πρὸς Κορ., ὁμ. λδ', P.G. 61,289 ἐξ.

33. Βλ. Εἰς τὴν Β' πρὸς Τιμ., ὁμ. η', P.G. 62,646.

34. Βλ. Εἰς τὴν πρὸς Κολ., ὁμ. β', P.G. 62,315, ὅπου ἡ πίστις στὴ Γραφὴ ἰσοῦται μὲ τὴν πίστιν στὸ Χριστό.

35. Βλ. Εἰς τὴν πρὸς Ἑβρ., ὁμ. η', P.G. 63,73.

36. Εἰς τὴν πρὸς Φιλ., ὁμ. θ', P.G. 62,363. Πρβλ. Πρὸς Ἀνομοίους, ὁμ. ια', P.G. 48,797· Εἰς τὴν Γένεσιν, ὁμ. ιβ', P.G. 53,100· Περὶ τῆς ἀσφαλείας τῶν προφητειῶν, ὁμ. α', P.G. 56,167· Εἰς τὸν Ἰωάννην, ὁμ. νη', P.G. 59,324· ὁμ. ζστ', P.G. 59,369. Εἰς τὴν πρὸς Φιλ., ὁμ. στ', P.G. 62,218 ἐξ.: Ἡ Ἀγ. Γραφή, «τὰ τοῦ Πνεύματος ῥήματα», καταβάλλει «πάσας τὰς αἰρέσεις». «Καθ' ἃπερ γάρ τις μάχαιρα ὀξεῖα ἐκατέρωθεν ἠκονημένη, ὅπουπερ ἂν ἐμπέση κἂν εἰς μυρίας φάλαγγας, εὐκόλως αὐτὰς διακόπτει καὶ ἀφανίζει, τῷ πανταχόθεν ὀξεῖαν εἶναι, καὶ μηδὲν τὴν ἀκμὴν αὐτῆς φέρειν· οὕτω δὲ καὶ τὰ τοῦ πνεύματος ῥήματα».

37. Εἰς τὴν πρὸς Ἐφεσ. ὁμ. κα', P.G. 62,152.

38. Εἰς τὴν πρὸς Κολ., ὁμ. θ', P.G. 62,361 ἐξ.

39. Βλ. Εἰς τὴν Γένεσιν, ὁμ. γ', P.G. 53,32· ὁμ. η', P.G. 53,70· ὁμ. ιδ', P.G. 53,117· ὁμ. κη', P.G. 53,252· Εἰς τὸν Ἰωάννην, ὁμ. β', P.G. 59,36.

40. Βλ. Εἰς τὴν πρὸς Ἑβρ., ὁμ. η', P.G. 63,73 ἐξ.

41. Βλ. Πρὸς Ἀνομοίους, ὁμ. ιβ', P.G. 48,811.

42. Βλ. Εἰς τὴν Γένεσιν, ὁμ. θ', P.G. 53,76· ὁμ. ιβ', P.G. 53,104 ἐξ.· Εἰς τὸν Ἰωάννην, ὁμ. νγ', P.G. 59,295· Εἰς τὴν πρὸς Κολ., ὁμ. θ', P.G. 62,360· Εἰς τὴν Β' πρὸς Τιμ., ὁμ. η', P.G. 62,647 ἐξ. Πρβλ. Εἰς τὸν πτωχὸν Λάζαρον καὶ τὸν πλούσιον, ὁμ. γ', P.G. 48,1004· Εἰς τὴν Γένεσιν, ὁμ. μγ', P.G. 54,395· ὁμ. με', P.G. 54,414· Εἰς τὰς Πράξεις, ὁμ. κθ', P.G. 61,219.

43. Βλ. Περὶ Ἱερωσύνης, λόγ. δ', P.G. 48,670· Εἰς τὴν Β' πρὸς Τιμ., ὁμ. θ', P.G. 62,650.

44. Βλ. Εἰς τὴν Γένεσιν, ὁμ. κζ', P.G. 53,252.

δὲν εἶναι ἀρκετά, γιατί εἶναι ἀνεξάντλητος⁴⁵. Πρὸς ἐκείνους ποὺ λένε ὅτι ἀναγινώσκονται πάντα τὰ ἴδια κείμενα κατὰ τὴ λατρεία καὶ ἔτσι εἶναι γνωστὸ τὸ περιεχόμενό τους, ὁ Χρυσόστομος τονίζει μὲ ἐμφαση: «Οὐ γὰρ ἔστιν, οὐκ ἔστιν ἐξάντληθῆναι ποτὲ τὸν νοῦν τῶν Γραφῶν· πηγὴ τίς ἐστιν οὐκ ἔχουσα πέρας». «Ὅσο περισσότερο ἐνδιατρίβει κανεὶς στὰ Εὐαγγέλια, «τοσοῦτον ὀξύτερον βλέπει, τοσοῦτω πλέον ὄρα τὸ φῶς καθαρὸν». Χαρακτηριστικὸ τοῦ πλούτου τῆς ἀγ. Γραφῆς εἶναι τὸ πλῆθος τῶν φιλολογικῶν μορφῶν καὶ εἰδῶν σ' αὐτήν, ποὺ ἡ πλήρης γνώση τους δὲν εἶναι ἐφικτή. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ Χρυσόστομος ὑπογραμμίζει: «Ποῦ εἰσὶν οἱ λέγοντες, Ἄει τὰ αὐτά; Εἰ ταῦτα ἤδειτε, ὅτι, καὶ μὴ μὴ μὴ ζῆση ἄνθρωπος, οὐκ ἔστι τὰ αὐτά, οὐκ ἂν εἶπατε ταῦτα»⁴⁶.

3. Ἡ ἐπάρκεια τῆς ἀγ. Γραφῆς, ἰδιαίτερα τῆς Κ.Δ., εἶναι ἐμφανῆς στὴν ἐπιχειρηματολογία τοῦ Χρυσοστόμου, στὴν ὁποία κυριαρχεῖ ἡ βιβλικὴ ἀπόδειξη. «Ὅλες οἱ προτάσεις τῆς χριστιανικῆς πίστεως βασιζοῦνται στὴς μαρτυρίες τῆς ἀγ. Γραφῆς, ποὺ ἀποτελεῖ τὸ θεμέλιο καὶ τὸ κριτήριον τῆς ἀλήθειας γιὰ τὸ Χριστό. Ὁ Χρυσόστομος προστρέχει βέβαια «καὶ εἰς τὸ τεκμήριον τῆς ἱστορίας, εἰς ὅ,τι δηλ. ἠδύνατο νὰ εὔρη χρήσιμον ἐκ τῆς πνευματικῆς πείρας τῶν λαῶν, ἡ ὁποία, παρὰ τὰς πολλὰς πλάνας καὶ ἐλλείψεις αὐτῆς, δὲν παύει νὰ εἶναι πολύτιμος πηγὴ θεωρητικῆς καὶ πρακτικῆς σοφίας». «Δὲν διστάζει ἐπίσης νὰ προτρέψῃ τοὺς ἀκροατὰς του νὰ προστρέχουν εἰς τοὺς ἔξωθεν (φιλοσόφους, ποιητὰς, ρήτορας, λογογράφους) καὶ νὰ ἀντλοῦν ἐξ αὐτῶν τὰ κατάλληλα παραδείγματα διὰ τὸν ἠθικὸν σωφρονισμόν καὶ τὴν ἠθικὴν των διαπαιδαγώγησιν»⁴⁷. Ἄλλωστε καὶ ὁ Παῦλος «ἀπὸ τῶν Ἑλλήνων ἄγει τὰς μαρτυρίας» εἰς τὰ Πράξ. 17,23 ἐξ. καὶ Τίτ. 1,12. Ἄλλὰ τὸ ἴδιο κάνει καὶ ὁ Θεός, ὁ ὁποῖος δὲν ὀδήγησε τοὺς μάγους μὲ ἄγγελον ἢ προφήτην ἢ ἀπόστολον, ἀλλὰ μὲ ἀστέρι. «Ἐπειδὴ γὰρ περὶ ταῦτα τὴν τέχνην εἶχον, ἐκεῖθεν αὐτοὺς εἴλκυσεν»⁴⁸.

45. Βλ. Εἰς τὸ μὴ παρατρέχειν τὰς ἐπιγραφὰς τῶν θείων Γραφῶν κλπ., ὁμ. γ', P.G. 51,87 ἐξ.· Εἰς τὸ «Σαῦλος δὲ ἔτι ἐμπνέων ἀπειλῆς καὶ φόνου», P.G. 51,124· Εἰς τὴν Γένεσιν, ὁμ. γ', P.G. 53,32· ὁμ. ιγ', P.G. 53,106· ὁμ. κα', P.G. 53,175· ὁμ. κδ', P.G. 53,206· ὁμ. λβ', P.G. 53,292· ὁμ. λζ', P.G. 53,341· Εἰς τὸν Ἰωάννην, ὁμ. κα', P.G. 59,127 κ.ά.

46. Βλ. Εἰς τὰς Πράξεις, ὁμ. ιθ', P.G. 60,156 ἐξ.

47. Βλ. Ἄ. Θεοδώρου, Ἡ ἐπίδρασις τῆς ἑλληνικῆς σκέψεως ἐπὶ τῶν Θεολογικῶν Σχολῶν τῆς Ἀλεξανδρείας καὶ Ἀντιοχείας, Ἀθῆναι 1983, σελ. 358, ὁ ὁποῖος παραπέμπει στὰ ἔργα τοῦ Χρυσοστόμου, Εἰς τοὺς Ἀνδριάντας, ὁμ. στ', P.G. 49,89· Εἰς τὴν πρὸς Φιλ., ὁμ. ιε', P.G. 62,296· καὶ εἰς τὴν Α' πρὸς Θεσ., ὁμ. β', P.G. 62,472. Βλ. περαιτέρω, Ἰωάννου Χρυσοστόμου, Λόγος πρὸς τοὺς σκανδαλισθέντας, P.G. 52,481· Εἰς τὴν πρὸς Φιλ., ὁμ. στ', P.G. 62,228· ὁμ. θ', P.G. 62,254.

48. Βλ. Εἰς τὴν πρὸς Τίτ., ὁμ. γ', P.G. 62,677 ἐξ.

Στὰ ἐπιχειρήματα ποὺ ὁ Χρυσόστομος παίρνει ἀπὸ τὴν πνευματικὴ πείρα τῶν λαῶν, ὅπως καὶ στὰ ἐπιχειρήματα (ἀπὸ λογισμῶν)⁴⁹, «ἀπὸ συλλογισμῶν»⁵⁰, πρόκειται γιὰ στοιχειώδεις θεωρητικὲς καὶ πρακτικὲς ἀλήθειες, ποὺ ἀπέχουν πολὺ ἀπὸ τὸ μαρτυρούμενο στὴν ἀγ. Γραφὴ μυστήριον τοῦ Θεοῦ. «Ὁ ἱερός Πατὴρ, ἀφοσιωμένος εἰς τὸ κήρυγμα τοῦ Εὐαγγελίου καὶ τὴν ἠθικὴν ἐποικοδομὴν τοῦ ποιμνίου του, δὲν αἰσθάνεται τὴν ἀνάγκην νὰ προσφύγῃ εἰς τὴν φιλοσοφικὴν σκέψιν τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, διὰ νὰ στηρίξῃ τὸ δόγμα καὶ τὰς ἠθικὰς ἀληθείας τῆς πίστεως, εἰς τὴν αὐθεντιάν καὶ τὴν ἀπόλυτον πρὸς σωτηρίαν αὐτάρκειαν τῶν ὁποίων οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν ἀμφιβάλλει»⁵¹.

Τὰ «ἔξωθεν» ἐπιχειρήματα εἶναι χρήσιμα γιὰ τοὺς Ἕλληνας⁵², ὅπως καὶ γιὰ κείνους ποὺ «φιλονείκως διάκεινται»⁵³ καὶ δὲν προσέχουν «ταῖς Γραφαῖς»⁵⁴, ὅχι ὅμως γιὰ τοὺς πραγματικὸς πιστοὺς, οἱ ὅποιοι τὴν «ἀσφαλῆ πληροφορίαν»⁵⁵ καὶ τὴν «σαφῆ ἀπόδειξιν»⁵⁶ ἀντλοῦν μόνο ἀπὸ τὶς Γραφές: «Εἰ δὲ βούλεσθε πιστεῦειν καὶ προσέχειν τοῖς θείοις λόγοις, οὐδὲν ἂν ἡμῖν τούτων ἐδέησε τῶν λόγων· ἐκ τούτων γὰρ πάντα ἂν ἤδημεν»⁵⁷.

(*Συνεχίζεται*)

49. Βλ. Εἰς τὴν πρὸς Φιλ., ὁμ. στ', Ρ.Γ. 62,228.

50. Βλ. Εἰς τὴν Α' πρὸς Κορ., ὁμ. στ', Ρ.Γ. 61,50 ἐξ. Πρβλ. Ἐξήγησις εἰς τὸν Ψαλμ. μγ', Ρ.Γ. 55,172· Εἰς τὴν πρὸς Φιλ., ὁμ. θ', Ρ.Γ. 62,254.

51. Βλ. Ἄ. Θεοδώρου, ὁ.π.π., σ. 367. Ἡ αὐτάρκεια τῆς Γραφῆς εἶναι ἀπόλυτος ὅχι μόνο γιὰ τὶς τριαδολογικὰς, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὶς ἀνθρωπολογικὰς προτάσεις τῆς χριστιανικῆς πίστεως: «Τί γὰρ ἐστὶν ἄνθρωπος, ἴδωμεν. Οἱ ἔξωθεν φασὶ ζῆλον λογικόν, θνητόν, νοῦ καὶ ἐπιστήμης δεκτικόν· ἡμεῖς δὲ μὴ ἀπ' ἐκείνων τὸν ὄρον θέμεθα, ἀλλὰ πόθεν; Ἀπὸ τῆς θείας Γραφῆς». Βλ. Εἰς τὴν Α' πρὸς Τιμ., ὁμ. ιγ', Ρ.Γ. 62,569. Θὰ πρέπει νὰ ληφθεῖ ἐπίσης ὑπόψην ὅτι ὁ Χρυσόστομος, ἀκόλουθῶν τὴν ἀρχαιοπατερικὴν περὶ δανείων τῆς ἐλληνικῆς φιλοσοφίας ἐκ τῆς θρησκείας τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ θεωρίαν, τονίζει ὅτι οἱ Ἕλληνες φιλόσοφοι τὴν περὶ ἀσωμάτου Θεοῦ ιδέαν, τὴν ὁποῖαν ἐδίδασκον, ἔλαβον παρὰ τῶν Ἑβραίων κατὰ τὴν μετ' αὐτῶν ἐπαφήν των εἰς Αἴγυπτον». Βλ. Ἄ. Θεοδώρου, ὁ.π.π., σ. 358 ἐξ. Πρβλ. Ἰωάννου Χρυσοστόμου, Πρὸς τοὺς πολεμοῦντας τοῖς ἐπὶ τὸ μονάζειν ἐνάγουσιν, ὁμ. β', Ρ.Γ. 47,347· Εἰς τὸν Ἰωάννην, ὁμ. ξστ', Ρ.Γ. 59,370.

52. Βλ. Εἰς τὴν πρὸς Τίτ., ὁμ. γ', Ρ.Γ. 62,677.

53. Βλ. Εἰς τὴν πρὸς Φιλ., ὁμ. στ', Ρ.Γ. 62,228.

54. Βλ. Λόγος πρὸς τοὺς σκανδαλισθέντας, Ρ.Γ. 52,481.

55. Εἰς τοὺς Ἀνδριάντας, ὁμ. ζ', Ρ.Γ. 49,94· Περὶ μετανοίας, ὁμ. β', Ρ.Γ. 49,289· ὁμ. η', Ρ.Γ. 49,340.

56. Βλ. Εἰς τὸν πτωχὸν Λάζαρον καὶ τὸν πλοῦσιον, ὁμ. δ', Ρ.Γ. 48,1013.

57. Βλ. Εἰς τὴν Α' πρὸς Τιμ., ὁμ. α', Ρ.Γ. 62,509 ἐξ. Πρβλ. Ἐξήγησις εἰς τὸν Ψαλμ. μγ', Ρ.Γ. 55,172· Εἰς τὴν Α' πρὸς Κορ., ὁμ. στ', Ρ.Γ. 61,50 ἐξ.· Εἰς τὴν πρὸς Φιλ., ὁμ. στ', Ρ.Γ. 62,228· ὁμ. θ', Ρ.Γ. 62,254.